

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยทักษิณมีภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านบริการวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้เปิดสอนหลักสูตรและสาขาวิชาต่าง ๆ (หลักสูตรปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต และปริญญาโท) ซึ่งมีในคณะต่าง ๆ 7 คณะ ดังนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอนต่าง ๆ 13 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักคอมพิวเตอร์ สำนักหอสมุด สถาบันทักษิณคดีศึกษา กลุ่มงานนโยบายและแผน กลุ่มงานธุรการพัสดุ กลุ่มงานธุรการสงขลา กลุ่มงานบุคคล กลุ่มงานอาคารและสถานที่ กลุ่มงานบริการการศึกษา กลุ่มงานส่งเสริมการศึกษา กลุ่มงานกิจการนิสิต กลุ่มงานคลังและพัสดุ กลุ่มงานวิเทศสัมพันธ์ (มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2546 : 18-19) มหาวิทยาลัยทักษิณ มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ สู้งาน และมีประสบการณ์เชิงปฏิบัติการภายใต้ปรัชญา ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนา (มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2548)

นอกจากมหาวิทยาลัยมีภารกิจด้านการเรียนการสอนแล้ว มหาวิทยาลัยยังมีภารกิจด้านการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นภาระงานที่ต้องทำควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน ในด้านภารกิจส่งเสริมการวิจัย กลุ่มงานบริการการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ กล่าวคือ ให้การสนับสนุนและบริการในการทำวิจัยของบุคลากรและนักวิชาการ ทั้งนี้เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการที่จะพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงถึงความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัยทักษิณ และเพื่อสนับสนุนการทำวิจัยของนักวิชาการ ทางมหาวิทยาลัยทักษิณจึงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการทำวิจัยอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจการวิจัยมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (ศิลปชัย สุวรรณมณี, 2546 : 1) งานวิจัยของมหาวิทยาลัยทักษิณที่ผ่านมาตลอดระยะเวลา 16 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2546 ซึ่งได้รวบรวมไว้ในเอกสาร "โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีงบประมาณ 2530 – 2546" (กลุ่มงานบริการการศึกษา, 2546) พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 147 ชื่อเรื่อง โดยผู้วิจัยเป็นนักวิชาการ สาย ก. ข. และ ค. ของมหาวิทยาลัยทักษิณ และได้รับงบประมาณเงินอุดหนุนจากงบประมาณเงินรายได้และงบประมาณเงินแผ่นดิน

นักวิชาการในมหาวิทยาลัยทักษิณ มีบทบาทอย่างมากในการสร้างงานวิจัยในสาขาวิชา และในตำแหน่งหน้าที่ของตนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งในการทำวิจัยนั้น นักวิชาการทุกคนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้สารนิเทศหลากหลายสาขาวิชาประกอบการทำวิจัย อีกทั้งยังต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ จากทรัพยากรสารนิเทศทุกรูปแบบ โดยเฉพาะวารสาร ซึ่งเป็นทรัพยากรสารนิเทศที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการค้นคว้าข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษา การเรียนรู้ โดยเฉพาะการวิจัย (พรณพิมล กุลบุญ, 2528 : 2) เนื่องจากวารสารเสนอข้อมูลที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ รายงานความก้าวหน้าทางวิชาการ ตลอดจนผลการค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ ในแต่ละสาขาวิชา อีกทั้งยังมีสารนิเทศเป็นจำนวนมากในวารสารที่ไม่มีการตีพิมพ์เป็นหนังสือ (Davinson, 1978 : 33)

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการทรัพยากรสารนิเทศของมหาวิทยาลัย เป็นสถานที่เก็บสะสม รวบรวม ทรัพยากรสารนิเทศต่าง ๆ รวมถึงเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องจัดบริการและจัดหาวารสารอย่างเพียงพอ ครอบคลุมทุกสาขาวิชาและตรงกับความต้องการ เพื่อช่วยสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์และนักวิจัย ซึ่งหากห้องสมุดไม่มีวารสารที่นักวิชาการใช้ในการทำวิจัยหรือไม่ตอบสนองความต้องการ จะทำให้วารสารที่มีให้บริการในห้องสมุดไม่ได้รับการใช้อย่างคุ้มค่า ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการบอกรับวารสาร ดังนั้นการคัดเลือกและบอกรับวารสารของห้องสมุดจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและตระหนักถึงความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก (Edwards, 1999 : 11)

การที่ห้องสมุดจะทราบความต้องการของผู้ใช้ได้ ห้องสมุดจำเป็นต้องศึกษาผู้ใช้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การส่งแบบสอบถามแก่ผู้ใช้ห้องสมุด การศึกษาการใช้วารสารในห้องสมุด การศึกษาสถิติการยืม และการวิเคราะห์การอ้างถึงวารสาร เป็นต้น (Coover, 1969 : 447-449) ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป

การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสาร (Journal Citation Analysis) เป็นการรวบรวม นับจำนวน และวิเคราะห์ว่าวารสารชื่อหนึ่ง ๆ ได้รับการอ้างถึงในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด ผลที่ได้จะทำให้ทราบถึงรายชื่อวารสารหลักที่มีการใช้มากที่สุด (Spiller, 2000 : 122) การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารเป็นวิธีที่มีผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาความต้องการของผู้ใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ งานวิจัยที่ใช้วิธีการวิเคราะห์การอ้างถึงวารสาร สามารถศึกษาจากเอกสารได้หลายประเภท เช่น หนังสือ บทความวิจัย รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารในเอกสารการสอน

ชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (นฤมล รักษาสุข, 25 28) การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารในบทความวิจัยของอาจารย์คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เพียงพิศ นิมมานวัฒนา, 2547) การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารในบทความวิจัยที่เขียนเป็นภาษาต่างประเทศโดยอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล (จวีวรรณ สุวรรณรัตน์, 2530) การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารในวิทยานิพนธ์สาขาเภสัชศาสตร์และในรายงานการวิจัยของอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กิ่งแก้ว วัฒนาเดชาพร, 2528) เป็นต้น ผลของการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารทำให้ทราบว่าวารสารชื่อใดที่มีการใช้จริง ช่วยในการพิจารณาบอกรับวารสารและหยุดบอกรับวารสารของห้องสมุด อีกทั้งยังช่วยให้ห้องสมุดจัดหาวารสารรวมถึงทรัพยากรสารสนเทศและบริการต่าง ๆ ได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ของห้องสมุด (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2530 : 123)

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนภารกิจของมหาวิทยาลัยในด้านการเรียน การสอน การวิจัย ได้จัดหาทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ทั้งหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย สิ่งพิมพ์รัฐบาล จดหมายเหตุ รวมถึงทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกัน สำนักหอสมุดประสบปัญหาด้านการพัฒนาวารสาร กล่าวคือ ห้องสมุดไม่ทราบความต้องการทางด้านวารสารของอาจารย์และนักวิชาการของมหาวิทยาลัยทักษิณ และไม่ทราบว่าวารสารที่มีให้บริการในสำนักหอสมุด ตรงกับความต้องการของผู้ใช้หรือไม่ (รัชณี ศรีศักดิ์, สัมภาษณ์) ประกอบกับงบประมาณที่สำนักหอสมุดใช้ในการจัดหาวารสารในแต่ละปีมีจำนวนสูงกว่างบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการวิเคราะห์การอ้างถึงวารสารในรายงานวิจัยของนักวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณในด้านรายชื่อ ความถี่ เนื้อหาวิชา อายุ และภาษาของวารสารที่ได้รับการอ้างถึง และนำมาตรวจสอบว่าสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณมีวารสารที่นักวิชาการได้ใช้ในการทำวิจัยหรือไม่ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ นำไปประยุกต์ใช้ในการคัดเลือกและจัดหาวารสาร การจัดเก็บ รวมถึงการให้บริการให้สอดคล้องกับสภาพการใช้ของนักวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการอ้างถึงวารสารในรายงานวิจัยของนักวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณในด้านรายชื่อ ความถี่ เนื้อหาวิชา อายุ และภาษาของวารสารที่ได้รับการอ้างถึง
2. เปรียบเทียบรายชื่อวารสารที่ได้รับการอ้างถึงกับวารสารที่มีในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ

สมมติฐาน

1. บทความวารสารส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิงถึงในรายงานวิจัยของนักวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณ มีอายุ 1-5 ปี มีเนื้อหาด้านสังคมศาสตร์ และเป็นภาษาอังกฤษ
2. วารสารส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิงถึงในรายงานวิจัยของนักวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณไม่มีในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

1. รายชื่อของวารสารที่ได้รับการอ้างอิงถึง
2. เนื้อหาวิชา
3. อายุของวารสาร
4. ภาษา

ขอบเขตการวิจัยและประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ รายงานวิจัยของนักวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์เป็นตัวเล่มที่ได้รับการตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2530 - 2546 จำนวน 47 เรื่อง ซึ่งรวบรวมจาก รายงาน "โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีงบประมาณ 2530 – 2546" ของกลุ่มงานส่งเสริมและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในงานวิจัยของนักวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณจะศึกษาจากบรรณานุกรมหรือรายการอ้างอิงท้ายงานวิจัย
3. นักวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณที่มีงานวิจัย ได้แก่ อาจารย์ นักวิจัย ข้าราชการพลเรือน พนักงานมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่สอน วิจัย และให้บริการทางวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์การอ้างอิงจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์

2. รวบรวมรายชื่อรายงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์ของนักวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์เป็นตัวเล่มที่ได้รับการตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2530 - 2546 จำนวน 147 เรื่อง และบันทึกข้อมูลทางบรรณานุกรมของงานวิจัยทั้ง 147 เรื่องลงในบัตรบันทึกข้อมูล และกำหนดรหัสลำดับที่ของงานวิจัย

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลเพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการอ้างถึง แบบบันทึกข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการอ้างถึงทรัพยากรสารสนเทศของรายงานวิจัยแต่ละชื่อเรื่อง ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์การอ้างถึง ได้แก่ ลำดับที่ของงานวิจัย ปีที่พิมพ์ ประเภทและจำนวนของทรัพยากรสารสนเทศที่ได้รับการอ้างถึง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการอ้างถึงวารสารที่ปรากฏท้ายบรรณานุกรมของรายงานวิจัย ได้แก่ รายชื่อวารสาร เนื้อหาวิชา อายุ และภาษาของบทความวารสารที่ได้รับการอ้างถึง ข้อมูลที่แสดงว่ามีวารสารที่ได้รับการอ้างถึงในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณหรือไม่

4. ทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูล โดยทดสอบจากรายงานวิจัยของนักวิชาการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 20 รายชื่อ

5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูล มาบันทึกข้อมูลการอ้างถึงวารสารของนักวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ

6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ for Windows

7. รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล

8. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับ

เป็นแนวทางให้สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ นำไปประยุกต์ใช้ในการ คัดเลือก และจัดหาวารสาร การจัดเก็บ รวมถึงการให้บริการให้สอดคล้องกับสภาพการใช้ของนักวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ